SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятаймо про Україну!

VOL. XCVIII. Ч. 16. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JANUARY 25, 1991 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 25-го СІЧНЯ 1991 No. 16. РІК XCVIII.

М. ГОРИНЬ ЗВЕРНУВСЯ ДО КОНҐРЕСУ ЗСА

Київ (УНІАР). — Міліційні патрулі, посилені військовослужбовцями внутрішніх військ та бійцями загонів міліції особливого призначення (ЗМОП), з'явилися на вулицях Дніпропетровського та в деяких інших частинах України 19-го січня, тобто напередодні свята державности і соборности України. Причиною для цього стало підпалення невідомим дверей у будинках міського виконавчого комітету та обласного комітету КПУ в Дніпропетровському в ніч з 18-го на 19-те січня.

Безглуздість цього злочину очевидна і наводить на думку, що тут має місце провокація за тим самим сценарієм, що і в Литві та Латвії. Згідно з повідомленням ТАСС, настав неспокій також у Естонії, де 21-го січня вночі пролунало два вибухи в Таллінi. Після подій у Вільнюсі та Ризі ніхто не сумнівається, що це провокація з метою введення військ, бо у Литві та Латвії введенню військ також передували вибухи та підпали.

Голова Політичної Ради Народного Руху України, депутат Верховної Ради України Михайло Горинь 20-го січня 1991 року надіслав звернення до Конґресу ЗСА ось текст цього звернення.

„20-го січня 1991 року Україна відзначила День Соборности. Вдруге за час від 1919 року, коли землі України були вперше за багатовікову історію об'єднані в єдину незалежну Українську Народну Республіку, український народ відзначив це свято на всьому обширі своєї країни.

Нині Україна розпочала відбудову суверенної держави, найважливішою міткою цього історичного процесу стала декларація про державний суверенітет України, прийнята Верховною Радою УССР 16-го липня 1990 року. Декларація, як і ряд інших важливих документів, що прийняті верховним органом влади і спрямовані на досягнення Україною дійсного і реального суверенітету, знаходять розуміння серед загалу українського народу.

Але події в республіках Балтії засвідчують, що шлях України до здобуття незалежности є надзвичайно важким. Народ України не убезпечений від використання проімперськими силами крайніх, навіть військових заходів, спрямованих на збереження тоталітарної та унітарної структури СССР.

Тому Політична Рада Народного Руху України вважає, що подальший шлях України до здобуття даних Богом прав народу буде стократ важчим, якщо домагання демократичних сил не отримають розуміння та підтримки з боку країн та урядів, котрі за основу своєї діяльности беруть Універсальну Деклярацію Прав Людини і мають за обов'язок перед Богом і своїми народами сповідувати її принципи у внутрішній та зовнішній політиці.

Поважаючи вашу послідовну відданість демократичним принципам, виражаємо надію, що Конґрес ЗСА з розумінням поставиться до наших проблем і будуватиме свої подальші відносини з СССР з урахуванням змін, що відбулися в позиції кремлівського керівництва, та своїми діями не стримуватиме об'єктивні процеси розпаду останньої в світі тоталітарної комуністичної імперії, що принесла багато горя десяткам народів".

З України також надійшли повідомлення, що голова Верховної Ради України Леонід Кравчук 21-го січня прибув у Донецьке для зустрічі з трудівниками Донбасу у зв'язку з переходом вугільної промисловости України у підпорядкування республіканським органам. Офіційний Київ визнав, що між ним і Москвою у цьому питанні зберігаються непорозуміння. Л. Кравчук висловив надію, що ситуація у вугільній промисловості України зміниться на краще в наслідок згаданих рішень.

Перший секретар ЦК КПУ Станіслав Гуренко 21-го січня очолив у Києві церемонію покладання квітів до пам'ятника Ленінові в річницю його смерти.

Заступник голови Ради Міністрів України Костянтин Масик повідомив кореспондентів, що в республіках незабаром буде введений закон „прямої дії" щодо проблем Чорнобиля і тих, хто постраждав від радіяції, живучи і працюючи на заражених територіях. К. Масик заявив, що закон „прямої дії" перекреслює будь-які підзаконні акти і доповнення.

ПАПА ЗАТВЕРДИВ УКРАЇНСЬКИХ ЄПИСКОПІВ І НАЗНАЧИВ ІНШИХ

Рим (ПС УКЦ). — Папа Іван Павло II затвердив 16-го січня назначення 10-ох греко-католицьких єпископів в Україні і покликав одного греко-католицького єпископа для Перемишля. Рівночасно він покликав п'ять римо-католицьких єпископів в Україну.

Папа підтвердив на пості Верховного Архиєпископа Львова Кардинала Мирослава Івана Любачівського, а Архиєпископа Володимира Стернюка, ЧНІ, його містоблюстителем, з титулярним Архиєпископством в Марсіянополі. Єпископом Івано-Франківського Софрона Дмитерка, ЧНІ, Єпископом Мукачева і Ужгороду Івана Семедія.

Папа призначив Владику Филимона Курчабу, ЧСВВ, на пост Єпископа-помічника Львова, даючи йому титулярну Епархію Абрітто. Владику Михайла Сабрину, ЧСВВ, призначено також на Єпископа-помічника Львова і дано йому титулярну Епархію Бучелльо. Третім Єпископом-помічником Верховного Архиєпископа Львова Папа Іван Павло II назначив Єпископа Юліяна Вороновського, Чину Студитів, даючи йому титулярну Епархію Деульто.

Єпископами-помічниками Івано-Франківського стали Владики Іриней Білик ЧСВВ, що став рівночасно титулярним Єпископом Нове, і Павло Василик, що є рівночасно титулярним Єпископом Пльотінополі.

Єпископами-помічниками Мукачево-Ужгороду стали Владики Іван Марґітич, що став титулярним Єпископом Скопельо ді Емімонто, і Йосиф Головач, що став титулярним Єпископом Созополі ді Емімонто.

Рівночасно Папа Іван Павло покликав на пост греко-католицького Єпископа в Перемишлі Івана Мартиняка, який є титулярним Єпископом Вардімісси і помічником Кардинала Йосифа Ґлемпа, ординарія вірних Греко-Католицької Церкви в Польщі. Новоіменований єпископ І. Мартиняк, народжений в 1939 році в селі Спас в Західній Україні, студіював теологію і філософію в семінарії у Вроцлаві і був висвячений в 1964 році тамже. Він був парохом у церквах латинського обряду у Вроцлаві та Ґожові. Він став ліцентіятом теології у 1968 році, а від 1975 року почав працювати серед вірних греко-католицького обряду в церкві Успення в Леґніці. Від 1977 року він став частиною Епархії в Перемишлі, а в 1983 році він дістав титул митрата з рук Кардинала М.І. Любачівського. 20-го липня 1989 року Владика І. Мартиняк став Єпископом-помічником в ординарії для греко-католиків у Польщі.

Разом із тими затвердженнями греко-католицьких єпископів для України Папа Іван Павло II покликав п'ятьох єпископів для римо-католиків в Україні. Пост Архиєпископа Львова отримав Маріян Яворскі, перенесений туди із титулярної Єпархії Лямбезі. Єпископом Житомира став о. Ян Пурвінський, теперішній парох римо-католицької церкви в Житомирі, а Єпископом Кам'янця парох римо-католицької церкви в Маніковцях Ян Ольшанський. Єпископами-помічниками римо-католиків у Львові стали Рафаел Кєрницький і Маркіян Трофімяк, завдання яких обнімають територію УССР.

Кардинал М. І. Любачівський заявив, що з великою радістю прийняв ці покликання єпископів для греко-католиків в Україні, як теж покликання єпископа для вірних греко-католицької церкви в Перемишлі та єпископів для римо-католиків в Україні. Цими покликаннями, на його думку Церкви обидвох віроісповідань можуть знову працювати в повній силі. Він молиться, щоб ці Церкви дали вірним такий напрям і провідництво, які вони потребують в часі віднови релігійного життя. Усі ці підтвердження і покликання були проголошені в офіційному часописі Ватикану „Ль Оссерваторе Романо".

Д. Язов також „нічого не знав" про вбивства в Латвії

Москва. — Кореспондент газети „Ню Йорк Таймс" Серджа Шмеманн інформує у числі з 21-го січня, що військові частини, міністерства внутрішніх справ СССР, так звані чорні берети, силою вдерлися до латишського міністерства, пробиваючи собі шлях з допомогою крісів і пістолів. У висліді зудару вони застрелили холоднокровно чотири особи і поранили понад 20.

Офіційні латишські особи і принагідні свідки заявили західнім кореспондентам, що приблизно 100 „змопівців", вишколених у таборах КҐБ для масових вбивств, поводились з присутніми так брутально, що викликали здивування у цивілізованих, непричасних до цих подій осіб. Вони били по головах прикладами крісів жінок, середньошкільників, старших осіб, а фоторепортера, який знімав на відеострічку їхню звірську поведінку, застрелили з пістолі з близької віддалі.

У висліді трагічного зудару до будинку міністерства внутрішніх справ в Ризі наспіли відділи міліції, льояльні до леґально обраного республіканського уряду, і оточили тісним кільцем будинок. Здавалось, що може дійти до більшої кровавої розправи між московськими чорноберетниками і цивілізованими латишами, але змопівці, зорієнтувавшись мабуть до чого йде, тихцем покинули будинок, відгрожуючись розправою тим, які не визнають конституції СССР і підпорядковуються виключно латишському урядові.

Офіційне латишське радіо і совєтське пресове аґентство ТАСС закликали населення до спокою, але не зважаючи на заклики тисячі осіб вийшли на вулиці міста, демонструючи в такий спосіб своє обурення поведінкою совєтських насланців. Офіційні речники в Москві не коментували випадку. Прем'єр-міністер латишського уряду Іварс Ґодманіс, який очолював Народний фронт Латвії, за посередництвом якого вдалось викинути комуністів з уряду шляхом леґальних виборів, вимагав вияснення від совєтського міністра оборони Дімітрія Язова, але Язов, взоруючись на прикладі Міхаїла Ґорбачова, заявив, що він нічого не знає про випадок у Латвії і з цією проблемою треба звертатися до міністерства внутрішніх справ СССР, тобто до каґебіста Боріса Пуґо. Язов і Ґорбачов вину за неспокої зіпхали на латишських націоналістів і сепаратистів.

У Вашінґтоні і взагалі у західньому світі дуже слабо зареаґували на події в Ризі. Представник Білого Дому Вілліям Гарлов заявив, що Уряд ЗСА прийняв вбивства і заколоти дуже неспокійно, але на заяві і закінчилося. Ані згаданий представник, ані інший речник Державного департаменту не погрозили Москві жодними санкціями, принаймні економічного характеру, але Вашінґтон не може вести з Москвою подвійної гри, кажуть політичні спостерігачі, натякаючи на те, що президент Джордж Буш майже кожного дня телефонує до свого „друга" М. Ґорбачова й інформує його про воєнні дії на Близькому Сході, не застановляючись навіть над тим, що усі телефони ідуть через централю КҐБ і що КҐБ інформує ще й досі диктатора Іраку Саддама Гуссейна як йому вести війну з „американськими капіталістами".

Вселатишський Комітет національного збереження готується до перебрання влади в республіці. Хто вони? Переважно москалі, деякі інші націонали та латишські комуністи й каґебісти. В Москві відбулась 300-тисячна демонстраціля у підтримку Латвії і засудом поведінки совєтських військ але подібні маніфестації не мали жодного впливу на диктатора М. Ґорбачова, його підручного Д. Язова і Владіміра Крючкова, керівника КҐБ, на події в Литві і Латвії.

ПЕНТАҐОН ПОКИЩО ЧИСЛИТЬСЯ З СИЛОЮ ІРАКУ, НЕ ЗВАЖАЮЧИ НА ПЕРЕВАГУ АЛЬЯНТІВ

Вашінґтон. — Найвищі представники Департаменту оборони і Пентаґону, секретар Ричард Чейні і шеф об'єднаних шефів армії ген. Колин Л. Повелл, виступаючи перед кореспондентами на періодичній пресовій конференції заявили, що головне командування коаліційних армій в Савдійській Арабії, не зважаючи на перевагу їхньої бойової сили, зокрема летунства, морської фльоти, ракетних і танкових частин та перших успіхів в бомбардуванні військових об'єктів в Іраку і Кувайті, покищо обережно оцінюють силову спроможність іракської армії. К. Повелл заявив, наприклад, що десь існує ще заховане від людського ока і американських літаків іракське летунство, принаймні частина бойових літаків совєтського виробу, існують великі запаси далекобіжних ракет і головне википень, якими, переважно ночами іракці обстрілюють не тільки територію Ізраїля і Савдійської Арабії, але пробують навіть пошкодити американські летунські бази.

Тоді коли альянтське летунство буде продовжувати нищити важливі військові інсталяції, пункти зв'язку тощо, велика частина американських військ пересувається на передову лінію фронту з метою не допустити до розвинення офензиви іракської армії, яка, окопавшись як крити на прикордонні між Кувайтом і Савдійською Арабією, очікує наказу до наступу. Головною стратегією Пентаґону і головного командування в Савдійській Арабії є ізолювати і евентуально знищити першу лінію фронту в надії, що після цього навіть частини Республіканської ґвардії не бачитимуть більше надії на перемогу і може розпочатися моральний розклад армії противника. Не всі військові спеціялісти й аналітики погоджуються з такою теорією і висновками, маючи наглядний досвід з восьмирічної війни Іраку з Іраном. Навіть в обличчі загибелі понад 100,000 іракських вояків у численних великих боях з іранцями, не зламали духа іракських мусулманів. Решта вже допильнувала Республіканська ґвардія, яка у числі одного мільйона вояків, зайняла стратегічні позиції не допускаючи до паніки, втечі, масового переходу на сторону ворога тощо. Треба припускати, що цей й інші випадки з минулої війни взяли до уваги стратеги Пентаґону. Вони однак не знають, як заявив ген. К. Повелл, наскільки бомбардування альянтів зменшило силу наземної армії Саддама Гуссейна.

Більш оптимістично оцінює ситуацію у Перській затоці сам президент Джордж Буш.. Він заявив у середу, 23-го січня, що однотижнева воєнна кампанія проходить згідно з пляном і що перемога напевно буде незабаром по боці коаліції.

Дещо інакше оцінюють ситуацію Р. Чейні і К. Повелл. Обидва заявили, що війна не скінчиться скоро і перед альянтами стоїть ще багато завдань, зусиль, а може й крови, щоб остаточно зламати силу іракського тирана. „Ніколи не треба тішитися власними успіхами і знецінювати силу противника. Гуссейн може мати в своєму розпорядженні ще досить сили і модерної зброї, щоб завдати нам удару", — заявив реаліст Р. Чейні. Повелл додав, що С. Гуссейн все ще має тісний зв'язок з усіма своїми армійськими частинами, не зважаючи на знищення комунікаційних центрів. Він, правдоподібно розбудував цілу систему зв'язку під землею, включно до системи бункрів у яких є ще чимало зброї ракет, ракетних википнів, амуніції, харчів та іншого військового запасу.

Виглядає, кажуть військові спостерігачі, що стратегія обережности ген. К. Повелла є доброю. Вона збереже життя багатьом воякам, американцям й іншим.

Появилося чергове число „Рідної Школи"

Ню Йорк. — Нове число журналу „Рідна Школа" ч. 3 (97) появилося недавно з датою листопада 1990 року та є першим у цьому новому шкільному році. На обкладинці видніє світлина учнів і вчителів Школи Українознавства ОУА „Самопоміч" в Ню Йорку, а над нею напис „Наша зміна".

В цьому числі журналу поміщено багатий матеріял про українську мову та її вплив на процес пробудження української свідомости тут в діяспорі та в Україні. В журналі є цікаві статті про українську громаду в Литві та спробу організувати недільні школи, щоб познайомитись з українською мовою, літературою, історією та культурою; цікаві звідомлення про імпрези та успіхи учнів шкіл українознавства в ЗСА: дуже вдалі спостереження директора школи з України про те, що читають діти у букварі та читанках. Крім цього є багато новинок про події та факти з українського шкільництва в Україні та в країнах поселення. В журналі є список ч. 8 словника-порадника для відросійщення та збагачення української мови, авторства Анатоля Вовка, та прецікаві листи до Шкільної Ради з України та інших країн, де живуть українці.

Журнал „Рідна Школа" виходить тричі в рік, головним редактором цього видання є д-р Євген Федоренко. Річна передплата 8 ам. дол. Одне число коштує 3.50)включно з пересилкою). Заціжавлені можуть купити це число журналу чи замовити передплату, звертаючись до Шкільної Ради на адресу: Edacational Council UCCA, P.O. Box 391 — Cooper Station, New York, N.Y. 10276-0391; tel.: (212) 477-1200.

М. Ґорбачов прийняв президента Латвії

Москва. — У вівторок, 22-го січня, Міхаїл Ґорбачов прийняв у Кремлі голову Верховної Ради Латвії Анатолія Ґорбунова і першого секретаря ЦК Комуністичної партії республіки Альфреда Рубікса. Як повідомляє ТАСС, під час розмови, яка тривала дві з половиною години, „було звернено увагу на велику небезпеку загострення соціяльно-політичної ситуації в Латвії, що привела до збройних сутичок і людських жертв". М. Ґорбачов, як сказано у повідомленні ТАСС, „висловив готовність і далі активно сприяти оздоровленню ситуації, зміцненню миру і згоди у Латвійській ССР та інших республіках Прибалтики".

Латвійський президент А. Ґорбунов сказав, що після зустрічі у Кремлі він настроєний більш оптимістично. Він схарактеризував розмову з Ґорбачовим як „конструктивну і дружелюбну". У понеділок депутат Верховної Ради СССР Анатолій Денисов висловив здогад, що Ґорбачов запровадить у Латвії президентське правління, однак Ґорбунов заявив, що це може статися лише на випадок дальшого кровопролиття в республіці.

Як повідомляє кореспондент газети „Вашінґтон Пост" Дейвид Ремнік, Ґорбунов мусів погодитися на проведення у Латвії якогось „консультативного референдуму" з приводу відновлення незалежности республіки. В минулому Верховна Рада Латвії відкидала вимогу Москви, щоб перед досягненням незалежности передував п'ятирічний період переговорів і полагоджування взаємних матеріяльних претензій, а також всенародний референдум. Парламент республіки відповів на це, що у 1940 році ніхто не питав думки латвійців про те, чи бажають вони приєднатися до Совєтського Союзу.

Якщо б референдум був проведений тепер, його результати можна передбачити з останніх опитувань громадської думки. Латвійський уряд нині підтримує 80 відсотків громадян, у тому числі більшість російськомовного населення.

У середу, 23-го січня, місцеві росіяни і чорноберетники захопили магазин з папером, але це не матиме впливу на друкування газет.

У СВІТІ

У ПОНЕДІЛОК ЗНОВУ трапився випадок захоплення совєтського пасажирського літака Аерофлоту, який летів з Ташкенту до Одеси. Захоплювач Геннадій Геннемець заявив пілотам і стюардесам, що він зірве літак в повітря, якщо вони не змінять курсу і не сядуть на одному з турецьких летовищ. Летуни зв'язалися з турецькими офіційними чинниками і звідти отримали відмовну відповідь. У зв'язу з браком пального літак був змушений приземлитися на одному з летовищ в Болгарії. На покладі літака знаходились 151 пасажир. Зараз після приземлення захоплювач здався добровільно в руки болгарської поліції. Показалось, що Геннемець не мав жодної бомби і взагалі не був озброєний іншою зброєю. Захоплювача заарештували, а літак з пасажирами відлетів до Одеси. Яка буде доля захоплювача покищо не відомо.

З ОГЛЯДУ НА ТЕ, ЩО війна на Близькому Сході є дуже коштовною, Уряд президента Джорджа Буша звернувся до багатьох країн за допомогою, зокрема до Японої і Німеччини. Речник японського уряду заявив, що справа фінансової допомоги для покриття коштів війни в районі Перської затоки скоро буде позитивно полагоджена. Японія, правдоподібно виділить зі своєї державної каси 10 біл. дол. Скільки дасть Німеччина покищо не відомо, але правдоподібно не менше як 5 біл. дол. Досі Німеччина виділила для коаліційних держав 3,43 біл. дол. і погодилася вислати до Туреччини свої бойові джетові літаки, якщо та країна буде загрожена режимом Іраку. Військових частин Німеччина, згідно з новим договором, не може висилати за кордон і може вживати їх виключно для оборони власної країни.

ЗАХІДНЯ ПРЕСА, покликаючись на німецьку газету „Більд ам Зонтаґ", написала, що німецькі компанії на протязі років будували для іракського диктатора протиатомний бункер 60 футів під його одним палацом у невідомій місцевості. У бункері може свобідно приміщуватись 25 осіб і вони можуть там перебувати без допомоги зі зовні цілий рік. Сама конструкція бункеру витримує понад 500 степенів горячі, а атомна бомба, найсильнішої конструкції, може тільки потрясти люксусовим сховищем, яке включає також вигідну приватну квартиру, харчі, питну воду, і багато інших речей. Будова бункеру коштувала понад 100 міл. дол. Очевидно, згадана німецька газета не подає джерела своєї інформації, але вона напевно походить від робітників, які були затруднені при будові.

НІМЕЦЬКИЙ ВІДДІЛ Червоного Хреста в Берліні повідомив, що цивільне населення масово втікає з Іраку до Йорданії. За останніх кілька днів іраксько-йорданський кордон пересікло коло 100,000 осіб. Населення не бачить можливости збереження себе перед масовим і систематичним бомбардуванням іракських міст. Військові, як заявив один з утікачів, заховались в бункери, залишивши цивільне населення на поталу воєнних дій. Велику частину втікачів творять курди, які є великими противниками іракського диктатора Саддама Гуссейна.

В АМЕРИЦІ

МИНУЛОЇ П'ЯТНИЦІ в Солт Лейк Сити, Юта, на виступі дуже популярного музичного ансамблю АС-ДС згинуло троє підлітків, що їх товпа просто затоптала. Цей трагічний випадок набирає чимраз більш скандального вигляду, бо свідки стверджують, що, не зважаючи на трагедію ансамбль продовжував свій виступ. Одначе члени ансамблю твердять, що не знали про трагедію, а довідавшись про це відразу припинили свій виступ.

ЗГІДНО ЗІ СТАТИСТИКОЮ Федерального бюра перепису населення, кількість мешканців стейту Вірджінія зросло за останніх десять років на 15.7 відсотка, підвищуючи загальне число громадян стейту до 6.2 міл. осіб. Наплив в'єтнамців, камбоджійців, ляосців і інших азійських народів причинився до 11 відсотків зросту населення стейту. Причиною цього швидкого зросту населення в цьому стейті дослідники уважають економічний добробут, зріст іміграції до Вірджінії на багато перевищує загальний зріст населення в цілій країні. Такі точні звітування расового перекрою населення стейтів є дуже допоміжними у розподілі голосуючих округ.

У ДВОХ НАЙНОВІШИХ дослідних працях виказується, що в лікарнях для старших віком осіб велике їх число є прив'язане чи обмежене до ліжок і крісел на колесах або дається їм сильні ліки на заспокоєння без узасаднення, що їм цього потрібно. Дослідники із Єйлського університету, перевівши спостереження у 12-ох таких лікарнях південного Конектикат, ствердили, що 59 відсотків жителів цих лікарень були фізично обмежені в рухах, а впродовж одного року зменшилося вже тільки до 31 відсотка. Ці обмеження це пересічно ремені або камізельки, що прикріплюють пацієнта до ліжка чи крісла на колесах. Інша дослідна праця базувалася на лікарнях вісьмох західніх стейтів, була проведена науковцями Міннесотського університету та виявляє що один із п'яти пацієнтів отримує сильні заспокоюючі ліки. Обидві ці дослідні праці вже цими днями будуть надруковані у престижевому журналі американської медичної спілки.

ПОЛЬЩА, МАДЯРЩИНА і Чехо-Словаччина, не зважаючи на совєтську дипломатичну інтервенцію, продовжують засуджувати поведінку совєтської солдатні, зокрема військ міністерства внутрішніх справ, так званих чорноберетників у Прибалтиці. Президент Чехо-Словаччини Вацлав Гавел написав совєтському президентові Міхаїлові Горбачову листа, у якому він закликає його відмовитись від дальших насильств над республіками. У листі говориться, що Прага все ще належить до системи Варшавського Пакту і вона не може спокійно приглядатися, як одна з членських держав користується військовою силою проти республіканських урядів.

КЕРІВНИКИ ПОШТОВОЇ служби ЗСА у вівторок, 22-го січня, схвалили „під протестом" нову 29-центову ставку за висилку листа першої кляси вже від 3-го лютого. Крім цього схвалено також і 4-центову підвишку до 19 центів для карток-поштівок. Нова поштова марка появиться в розпродажу вже у найближчих днях. На ній буде напис „Ф Фловер" і зображений червоний тюльпан на жовтому тлі. Ціни на марці немає, бо їх надруковано ще перед остаточним вирішенням цін. Також в короткому часі появиться додаткова чотирицентова марка, котру можна буде доліплювати до 25-центової.

ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ — УНС

З Головної Канцелярії УНСоюзу інформують, що до новоствореного Фонду Відродження України — УНС вплинуло від членів УНС до середи, 23-го січня, 6,292 чеків — дивіденд, відсотків від боргових зобов'язань і добровільних датків на суму

162,471.52

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

Svoboda: (201) 434-0237 UNA: (201) 451-2200

Бюро УНС у Вашінґтоні: (202) 347-UNAW; (202) 347-8631 (факс.)

Postmaster: Send address changes to

"Svoboda", 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

Tel.: (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси — $1.00
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Визвольний рух на Балканах

Балканські народи відіграли в різних епохах, від античної по нинішній час, важливу ролю у всесвітній історії. Атенська республіка у Греції була колискою сучасної демократії (сьоме сторіччя перед народженням Христа). У теперішньому сторіччі камінчиком, що зрушив лявіну Першої світової війни, був атентат сербського студента Прінціпа, який застрілив у столиці Боснії Сараєво наступника престолу Австро-Угорщини архикнязя Франца Фердинанда і його дружину. Болгарія і Туреччина були, поруч Австро-Угорщини й Німеччини, сиґнаторами Берестейського миру з Україною у 1918 році. У Другій світовій війні серб Броз-Тіто зорганізував завзяту партизанську боротьбу проти військ Гітлера. Тіто мав підтримку зброєю і грішми від червоної Москви, — це було за Сталіна. Лідер хорватів Міхайловіч зорганізував був власну партизанку так званих четніків. Із розвалом Третього Райху Тіто зліквідував Міхайловіча й підпорядкував собі шість країн — Сербію, Чорногору, Хорватію, Словенію, Боснію та Македонію , проголосивши їх Соціялістичною Республікою Юґославією. Перед своєю смертю склав Тіто нову конституцію, за якою щороку центральну владу переймає за чергою президент однієї з отих шести республік. Революція проти комунізму в Европі досягла й Юґославію. Скасовано монопольну владу Компартії, заведено багатопартійну систему й переведено у кожній з тих республік вільні вибори. Зорієнтована з давендавна на Москву, Сербія частково зберегла ще у себе комунізм — хоч там і раніше не було колгоспів. За прикладом Міхаїла Ґорбачова, Сербія намагається зберегти за собою центральну владу й контролю над усіма іншими республіками. Це не вдається. Хорватія і Словенія — римо-католицькі країни, Сербія православна, у Боснії сильна мусульманська спільнота. Найбільш національно свідомі й здавен ворожі сербам є хорвати, мова яких дуже близька до української. Вони та споріднені з ними словінці ніяк не хочуть піддатися диктатурі сербів.

„Ассошіейтед Пресс" інформувала під кінець минулого тижня, що Сербія, якій підлягає федеральне військо, поставила ультимат Хорватії і Словенії, щоб вони до такого-то терміну розв'язали свої „нелеґальні" військові формації. Уряди цих країн відмовилися, заявивши, що в них нема ніяких „нелеґальних" військових формацій, бо існує військо — законне, зорганізоване для оборони свободи даних батьківщин. Якщо серби далі змагатимуть до супремації над іншими республіками — то може прийти до громадянської війни.

Яка виразна паралеля з відносинами в Совєтському Союзі — з єдинонеділимським світоглядом Міхаїла Ґорбачова та його методами користуватися збройною силою для встановлення „дисципліни і порядку" в імперії. Розвиток подій у Юґославії знову підтверджує істину, що під кінець XX сторіччя всі народи світу прагнуть свободи у межах своїх, ні від кого незалежних батьківщин. В останніх виборах комуністи програли у Хорватії і Словенії; виграли у Сербії і Чорногорі, у Боснії та Македонії. Лідери Хорватії і Словенії заявили, що вони погодяться на участь у дальшому шестичленному державному зв'язку, якщо таку юґославську державу перетворять на справжню конфедерацію самостійних республік з президентом, який мав би тільки репрезентаційні функції. Серби на це не погоджуються, змагаючи до централізації влади. Але президенти Сербії і Чорногори буцімто погодилися, що треба змагати до якогось компромісу шляхом переговорів та не допустити до громадянської війни. „Ассошіейтед Пресс" зауважує, що сербські імперіялісти використовують теперішню міжнародну кон'юнктуру, коли світ зосередив усю увагу на війні з Іраком і не звертає уваги на інші події. Знову першорядна паралеля з поведінкою і політикою Ґорбачова, який рахує, що світ тепер не бачитиме його „сильної руки" в Прибалтиці. Народ також відкинув комунізм у Румунії, розстрілявши диктатора Чауческу. Болгарія виреклася назви „комунізм". Греція належить до Західнього бльоку НАТО. Навіть у найбільш відсталій Альбанії повіяв дух поступу. Завертати до епохи Брежнєва в СССР чи Тіта в Юґославії — це нісенітниця.

Микола Бараболяк

БУШОВИЙ „НОВИЙ ПОРЯДОК СВІТУ"

Після закінчення великих світових воєн і знищення, які вони приносять, приходить намагання побідників установити новий, тепер уже „справедливий" лад у світі. Після спустошень, які спричинили походи Наполеона, скликано Віденський Конґрес (1814-15), де побідники Австрія, Росія, Прусія, Велика Британія, ну і пізніше — нова Франція, прийнявши принцип „рівноваги сил" за основу для забезпечення миру у світі, вірили, що таке пролиття крови, як те, яке спричинив Бонапарт, буде немислиме. Сяк-так тривало воно до 1914 року. Цим разом порушили сакральний принцип „рівноваги сил" Австрія і Німеччина, і Европа кривавилась чотири роки. Після програної Німеччини, з'їхались у Версалі 1919 року лідери „альянтів": президент ЗСА Вільсон, прем'єри Англії, Франції й Італії — Лойд Джордж, Клемансо і Орляндо, — і, щоб уже „на віки вічні" забезпечити мир у світі, створили Ліґу Націй, яка мала бути інструментом мирного полагоджування усіх неполадок між народами. На жаль, не розв'язали правильно німецьке питання і — виріс Гітлер. Але минувся і Гітлер, після нового проливу крови і мільйонів жертв. Побідники зібрались тепер у Сан Франціско й зорганізували Об'єднані Нації як новий бастіон і ґарантор мирного співіснування народів.

Кожна з тих подій — Відень, Версаль, Сан Франсіско — встановляли „новий порядок світу". Були це без сумніву корисні заходи, доказ розуміння, що війни не приносять людству нічого, крім кровопролиття, і не розв'язують аспірацій і претенсій народів. 1989 року закінчилась „Холодна війна" видимою перемогою Заходу. Не годилось би скликати якусь міжнародну конференцію, де знову зроблено б підсумки тієї щоправда „холодної" війни, де не було аж так багато жертв на полях бою, як під Верденом чи Сталінградом, але „вбитими", тим разом по казематах НКВД-КҐБ і по концтаборах Сибіру було не менше як у попередніх „гарячих" війнах. І після цієї останньої вже „холодної" війни слід було б зробити якісь підсумки стосовно такого типу воєнних дій „холодних" і слід було б натиснути на Кремль, щоб совєтський мілітаризм і КҐБ далі не тримали народи СССР у поневоленні гіршому ніж те рабство, яке скасовано в Росії в 1861 році. Та що для Буша доля близько 150 мільйонів населення під'яремних народів Совєтського Союзу, всіх отих литовців, латишів, грузинів, українців...?! Треба їх забути навсе, а летіти на 8000 миль на рятунок Кувейтів! Для Буша литовці, грузини чи українці — то не nations, а своєрідні „рашен" племена, які мають триматись Росії. Коли б ця колоніяльна держава розпалась, прийшло б там — на думку Буша — до різні усіх із усіма, а це було б трагедією, бо захитало б „стабільність і рівновагу сил", яку врешті досягнено на останній Конференції Безпеки і Співпраці в Европі. Небезпека для миру в світі — це Саддам Гуссейн! Отже, щоб рятувати світ перед ним, — всі народи єднайтесь в обороні суверенітету Кувейту! І, мабуть, натякнено Ґорбачову, що Америка не буде реаґувати ефективно, коли б йому довелось приборкувати силою зрушені до волі підсовєтські народи за ціну... голосу СССР за резолюцію про воєнні заходи проти Іраку. І нині совєтські танки (коли це пишу) облягають парлямент литовського народу у Вільнюсі, а Вашінґтон наче набрав у рот води. Мовчить. Новий порядок у світі встановляє Буш не у східній Европі, де виграв, а на Арабському півострові, де може програти!

Коли взяти до уваги визвольні змагання тільки чотирьох вище названих підсовєтських народів і тямити, що державницьке існування Грузії сягає IV сторіччя до Христа; Литви — XIV століття після Христа; а України — X століття, то чи не належалася б їм якась увага Заходу в їх визвольних змаганнях в ім'я „нового справедливого порядку у світі", за який розпинається нині Буш після того, як перестав говорити про ціну нафти і „джаби" для американців, як причину інтервенції в Кувейті? За державність Кувейту Америка готова понести гекатомби жертв у крові. А „державність" ця дуже не тільки молоденька, але і сумнівна.

Надала Кувейтові цю „державність" Велика Британія несповна 30 років тому, щоб забезпечити експлуатацію нафти кувейтській нафтовій компанії, власником половини якої була тоді Британська нафтова компанія. Кувейтці — це ті самі араби, що живуть на північ Іраку та на південь у Савдійській Арабії. Це нарід тієї самої культури, віри, традиції. Обшир „держави" Кувейту більш-менш такий як метрополітального Чикаґо, а населення несповна два мільйони, отже в три рази менше, як метрополітального Чікаґо. Це

(Закінчення на стор. 3)

З листів з України

...У Львові, в якому перед Різдвом стопився увесь сніг і він топився в болоті разом з довкіллям, були тим разом два дні вільні від праці для всіх.

Вулиці залляли ватаги колядників з усіх усюдів міста, околиці і всієї Галичини. Ішли поважні господарі і маленькі діти — все таке кольорове, крилате і короноване. Дзвоники дзвонять, зірки сяють всіма барвами і блискітками, а над усім панує вільна і гучна старезна коляда. Цього року вона була настільки гучна, що її вже не стримають ніякі мури, і тому вони можуть бути наражені на небезпеку.

На „плантах" спорудили величезний вертеп біля пам'ятника Міцкевіча, а біля опери золотими колосками світився огрядний справжній дідух.

Усі дерева на „плантах" прикрашені лямпочками, і це додало їм ще більшої святковости. Між колюмнами опери висить прапор, на якому різдвяна зірка і напис „Різдво у Львові '91'. Три дні без перерви ішли імпрези за імпрезою на підвищенні біля театру. Увесь Львів стікається сюди, а вулиці стоять пусткою. Старші люди особливо радісно сприймають ці дні і твердять, що стільки українців на „валах" не було навіть перед війною, а стільки колядників Львів ще ніколи не бачив! На кожному кроці можна було чути „Христос Раждається!" -- „Славімо Його!"

Радість, щастя і сльози на обличчях людей, бо разом з Христом наново раждається наш нарід.

6-го січня в пообідню пору я біг додому, бо зближалася 5-та година і мене чекало запалення свічечки так, як ти писала в листі, що робите там серед пластунів. І сталося так, як пишеш:— запалив і злива думок, спогадів, а по голові товчеться вірш Лепкого. Про цей ваш звичай писала також „Молода Галичина". І мені прийшло на думку, чи не можна це запалення свічечки перещепити на нашу цілу молодь, щоб разом з батьками у 1992 році сповнила цей „ритуал"? Хай понад просторами і водами запалиться вогник єднання. Може б через ваші часописи звернутися до тутешньої громади і тутешніх часописів з такою ініціятивою?

Треба зробити все для того, щоб це було почуте тут і у всій діяспорі, у всіх країнах і на всіх континентах. Власне треба, щоб газети узгіднили час, щоб був один момент і така сама хвиля для всіх, бо в різних географічних місцевостях є різно з часом, а може і з днем різно. Коли ж буде визначена для всіх одна хвилина, то уявіть, скільки свічок спалахне в один момент, і тоді це буде міжконтинентальна всеукраїнська хвиля, а ім'я її буде „Різдвяна свічечка". В одну усталену годину всюди, де ми є, спалахнуть тремтячим золотом полум'я наших свічечок і стане полум'я до полум'я, серце до серця, молитва до молитви, спогад до спогаду. Тільки в цей спосіб, де б ми не були — на півдні чи на півночі, на заході чи на сході, лише від того моменту і того Різдва можемо стати знову одним народом. Почуємося, як птах Фенікс, що встав з попелу. Так буде від тої хвилини і довіку, бо над світом запанує наше гучне: Ми, Ми, Ми УКРАЇНЦІ!

Христос Раждається!

Твій Л.

Олександер Серафин

ДО ҐЕНЕЗИ ПЕРЕБУДОВИ В СССР

Існує думка багатьох, що зміни в СССР завдячують американській політиці. А саме, вказують на тверде становище президента Реґена до попередників Ґорбачова з початком 1980-их років, що спонукало Політбюро вибрати молодшого генерального секретаря і змінити партійний напрям.

Причини зміни були внутрішні, — твердить Гендрик Смит у своїй новій книжці „Ню Рашенс", на якій основується ця стаття. Зміни творилися протягом кількадесяти років. Цей процес був дуже засекречений.

Насправді, ще як Ґорбачов зайняв свій пост, симпатики реформи працювали на різних щаблях суспільного життя. Науковці і вчені, наприклад, журилися науковим занепадом, а військовики були занепокоєні війною у Афґаністані. Неконкуренційність СССР на світовому ринку і перспектива стати на п'ятому місці світу після ЗСА, Західньої Европи, Японії і навіть Китаю дуже турбувала економістів.

Згадані сили були бездіяльні, а то й нерозвинуті, аж Ґорбачов розбудив їх і дав їм поштовх, напрям і форму. Він цього не міг би був зробити, якщо б не було тоді великого незадоволення з господарської політики. Реформи мусіли бути: їхній розмір міг бути інший або вони могли настати пізніше, але вони були неминучі.

Якщо ЗСА і Захід грав будь-яку ролю у викликанні перебудови, то це не сталося із-за конкретної політики 1980-их років, але радше із-за їхнього довготривалого економічного успіху. Капіталістичний світ не захитався і не занепав, як передбачували Маркс і Ленін, і що багато совєтських ідеологів з обов'язку повторювали. Сталося навпаки. Розумні люди СССР побачили яскравий контраст між проґресом Заходу і застоєм СССР. Вони бачили, що світ залишив їх позаду, і це змусило їх перевірити свою власну систему, найти причини занепаду і шукати способів зриву зі стану летаргії.

Абаль Аґанбеґіян і Татьяна Заславська були одні з тих, що плекали ідею суспільних і економічних реформ ще в 1970-их і з початком 1980-их років. Аґанбеґіян ще скоріше прийшов до переконання, що совєтська економіка не була спроможна продовжувати свій повоєнний ріст застосуванням теорії комунізму. Заславська зосередила свої досліди соціологічної вітки життя, що було заборонене режимом. Вони обоє працювали в так званому Академгородку, де досить свобідно працювало 22 наукових інститути, які були засновані ще Хрущовим у 1957 році біля міста Новосибірська.

В 1981 році Аґанбеґіян-Заславська і їхній гурт набрали відваги, впевнилися у своїх дослідах і розпочали широкі засягом досліди совєтської економії. Впродовж наступних двох років Заславська розробила гострі обвинувачування центральної сталінської командної системи і подала арґументи в користь важливих реформ. Її праця була більш радикальна і незгідна з режимом, ніж Аґанбеґіяна. З початком 1983 року вона пустила в обіг соціологам, економістам і правникам свою 150-сторінкову працю і її досліди стали у великій мірі основою реформ Ґорбачова. Вона перша вжила слово „перестройка". У своєму есеї Заславська представила совєтську економіку як таку, що є на сліпій дорозі, що прямує до катастрофи. Заславська звинуватила залізну руку центральної сталінської системи за економічну невдачу і безладдя; вона твердила, що часткові реформи попередніх совєтських провідників виявилися незадовільними, і закликала до повної реорганізації системи, що охоплює адміністрацію господарства. Заславська запропонувала дати працівникам широке поле дії, щоб вони були більш продуктивними. Хоч вона критикувала совєтську систему за її ринкові відносини і ціни товарів, які не відображують їх вартости, одначе вона виразно не рекомендувала ринкової економіки.

Реформи Ґорбачова були успішними не тільки тому, що вони віднайшли важне, заховане інтелектуальне джерело, вони також сколихнули сумлінням мільйонів громадян. Ця широка підтримка повільно нагромаджувалася протягом двох декад, назрівала в масовому незадоволенні і розвивалася з соціяльними змінами, спричиненими процесом модернізації. Совєтське суспільство зазнало переміни, яка стала підставою змін, а суспільство дозріло для заклику Ґорбачова про реформи. Воно перетворилося за останніх 40 років з переважно сільського до переважно міського суспільства ростом середньої кляси з професіоналістами і інтеліґенцією, вишколеними університетами. Наприклад, з кінцем Другої світової війни тільки 56,1 мільйона людей жило в містах; в 1987 році — біля 180 мільйонів. В 1950 році було 1,2 мільйона студентів на університетах, а в половині 1980-их років їх було 5,4 мільйона. СССР має 1,5 мільйона науковців та інженерів, які займаються дослідженнями, — найбільша група такого роду в світі.

(Закінчення на стор. 3)

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

БУЛА, Є І БУДЕ УКРАЇНСЬКОЮ

У „Свободі" ч. 230 з 1-го грудня 1990 року, за підписом Миколи Мушинки надруковано новинку під заголовком „Вперше за кордоном" про тріо бандуристів зі Львова Михайла Барана та його синів Ореста і Тараса, які дали 4-го листопада чудовий концерт у Пряшеві, а наступного дня в Кошицях.

Дивно, що в дописі М. Мушинка пише: „До Пряшева вони приїхали з польської Лемківщини, де дали три концерти: у Сяноці, Команчі і Мокрому".

Цікава річ, що сьогодні самі українці можуть таке писати. Ми, лемки, народжені і виховані на північній Лемківщині, уважаємо, що північна Лемківщина є українською Лемківщиною, не зважаючи під чиєю окупацією вона зараз знаходиться. Польський режим на польських землях насильно не виселяв польське населення, не руйнував польські костьоли і не руйнував польські села, а на Лемківщині це робив тому і тільки тому, щоб затерти українські сліди, бо Лемківщина була, є і буде українською Лемківщиною.

Василь Майкович
Сиракюзи, Н. Й.

БЕЗ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І КНИЖКИ — НЕ БУДЕ Й УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ!

Богдан Певний

ВОНА БУЛА СИМВОЛОМ НЕСКОРЕНОЇ УКРАЇНИ

II.

В останні зимові дні 1959 року в Києві під час колядування і щедрування зав'язалася думка об'єднати молоді творчі сили столиці. У висліді постав широко відомий Клюб творчої молоді. Його ініціяторами були студенти Театрального інституту, Консерваторії, молодь акторських і режисерських курсів, одначе справжній початок праці Клюбу треба датувати із березня-квітня 1960 року від приведеного Аллою найчисленнішого гурту мистців-неконформістів. Головою Клюбу вибрано Танюка, але Алла увесь час лишалася його душею, мотором і організатором. Офіційно Клюб засідав у Жовтневому палаці культури, в кімнаті число 13, у центрі якої висіла композиція з Миколою Кулішем, створена Аллою і Володимиром Прядкою; його актив часто збирався у майстерні Людмили Семикіної, а найчастіше на кватирі Зарецьких. Клюб організував вечорі, оформлені Аллою, на яких виступали Василь Симоненко, Ліна Костенко, Іван Драч, Євген Сверстюк, Микола Вінграновський, Іван Світличний, Василь Стус, Михайлина Коцюбинська, Михайло Брайчевський. Алла організувала поїздку по Україні з Григорієм Логвином.

Як вже згадувалось, родина Горських була російськомовною, як і більшість київських родин. Хоч Аллин батько не забував української мови і часто читав „Кобзаря", його зацікавлення нею було побічним, і Алла володіла нею посередньо. Багато з членів Клюбу не знали ні української мови, ні історії. Тоді Алла відчула потребу знання рідної мови, ґрунтовно її вивчила за допомогою своєї доброї товаришки Надії Світличної, яка також давала лекції української мови іншим членам Клюбу. Про національне пробудження Алли і її відданість вивченню мови розказує Танюк, що „в ній, я в цьому переконаний, прокинулося щось родове, ґенетичне, природне. Якось я поцікавився: ‚А чому стався такий раптовий перехід?' Вона відповіла: ‚Настає момент, коли стає соромно. Десь із півроку, як я його відчула: живемо якимось безсоромним життям'. З пут цієї безсоромности вона й вирвалася. І ще додав би: багато тодішньої київської молоді, ті, кому нині сорок — сорок п'ять, пройшли добру школу Алли Горської".

Співпраця Алли з Танюком і театралами не була обмежена лише до обсягу діяння Клюбу. Між іншими пошуками творчого самовиявлення Алла пробувала своїх сил і в штуці оформлення театральних постановок. Вона лишила за собою багато ескізів до театральних костюмів і декорацій, частину з яких виконувала технікою аплікації — наклеїними шматочками кольорового паперу. Деякі з цих ескізів настільки досконалі, що їх можна прийняти за самостійні мистецькі праці. Її ґротескове вирішення костюмів і декорацій було на той час сміливим і цікавим. Фарс і сатира, виражені образотворчими засобами, створювали бажаний яскравий образ, а конструктивістська сценографія, в дусі праць Анатолія Петрицького, відображала часи написання оформлених нею п'єс. На тлі театру виникли перші зудари Алли з владою, яка добачувала в усьому антидержавну діяльність. Так було з п'єсою „Отак загинув Гуска" Миколи Куліша у постановці Танюка. П'єсу заборонили, так як заборонили іншу спробу співпраці Алли з Танюком над виставою за поемою Драча „Ніж у сонці". Втретє забороною кінчилася спроба Танюка у співпраці з Аллою поставити п'єсу Михайла Стельмаха „Правда і кривда" в Одеському драматичному театрі. В Одесі також заборонили виступати Аллі з Симоненком на вечорі пам'яті Шевченка, яку організував Клюб, пробуючи розширити своє добре діло поза Київ. Ведучим вечора у парку мав бути студент Володимир Яворівський.

Просвітянська і самоусвідомлююча діяльність Клюбу не була до вподоби властям, але остаточним поштовхом для ліквідації Клюбу була причетність Клюбу, а зокрема Алли, до перших розкрить масових поховань у Биківні під Києвом. У роках 1962-1963 у Клюбі виникла комісія, котра взялася перевірити чутки про масові сталінські розстріли. Члени комісії перепитували людей, знаходили сліди, які вказували на страшні місця. Так дійшли до Биковні. Знайшли речеві докази і написали меморандум до Київської міськради. Звичайно ніяких позитивних наслідків не могло бути, але відтоді почалися активні переслідування причетних до розкрить. Відносилося це в першу чергу до Алли, Симоненка і Танюка, які втрьох відвідували місце поховань розстріляних у Биківні. Симоненка, коли він приїхав додому в село, сильно побили і то не раз. Танюк, шукаючи захисту, виїхав на добровільне заслання в Москву. Ліквідацією Клюбу занялися від ЦК Компартії України, секретар Центрального Комітету Андрій Скаба і завідуючий відділом Юрій Кондуфор, тепер директор Інституту історії Академії наук УССР, а від Спілки художників України — Олександер Лопухов, тоді її активіст, а пізніше голова правління і ректор Київського державного художнього інституту.

1964 року Клюб припинив свою діяльність. Іронія долі хотіла, що у вересні того ж року провідні члени Клюбу Алла і Світличний святкували своє (складене) „сімдесятиріччя", тобто кожному з них сповнилося по 35 років. А раніше весною в Києві розігралася трагікомедія, яка увійшла в історію українського мистецтва та історію репресій української культури, під назвою „Шевченківського вітража". Проходив цей рік під кличем ювілейних святкувань 150-річчя з дня народження Тараса Шевченка. У зв'язку з цією подією в Америці Леонід Молодожанин працював над виготовленням пам'ятника Шевченкові у Вашінґтоні, а по другій стороні океану колектив скульпторів у складі Михайла Грицюка, Анатолія Фуженка і Юлія Синкевича працював у Москві. У Києві Алла, разом з мистцями Панасом Заливахою, Людмилою Семикіною і Галиною Севрук працювали над вітражем, яким Київський університет мав гідно відзначити роковини Шевченка, ім'я якого університет носить.

Термін був короткий, робота напружена. Автори працювали день і ніч, — як кажуть, „навіть ночувати доводилось на риштованні". Молоді автори вкладали всю душу, хотіли показати велич, незламність і революційне бунтарство Шевченка, його синівський зв'язок з матір'ю Україною, яку боронив. Хотіли вирішити образ сучасними засобами.

„Шевченківський вітраж" складався з трьох панно — великого у центрі та двох вужчих по обох його сторонах, розділених ва верхні більші та нижні менші частини. На верхній частині правого панно був зображений сивий кобзар з бандурою у руках і на нижній частині була китиця червоної калини, а консеквентно, на верхній частині лівого панно — мати з дитиною і на нижній були два голуби. На центральному панно був відтворений гнівний Шевченко, що однією рукою пригорнув до себе покривджену жінку — Україну, а у високо піднятій руці тримав книжку. На склепінчастому версі центрального панно півколом видніли Шевченкові слова: *„Возвеличу малих отих рабів німих, я на сторожі коло їх паставлю слово"*. Вигляд „Шевченківського вітражу" читач може собі відтворити з перше опублікованої чорно-білої світлини в „Українському календарі" на 1965 рік, виданому Українським Суспільно-Культурним Товариством у Польщі, або кольорової репродукції у журналі „Україна" з 8-го липня 1990 року з ескізу до вітражу, виконаного ґвашем на картоні, що зберігається у колекції праць Алли у Києві.

(Продовження на ст. 3)

Вона була символом...

(Продовження зі стор. 2)

В україноненависницької влади вітраж викликав обурення: Шевченко був надто гнівним, Україна покривджена, книжка надто високо піднята, а згадка про німих рабів образлива, — аджеж у Совєтському Союзі рабів нема. Ще перед офіційним відкриттям вітражу та його оглядом мистецькою радою, у березні 1964 року, вітраж брутально знищено за наказом ректора університету Івана Шевця, що, як пояснювали, діяв на доручення парторганізації університету і Міністерства вищої освіти. Була ще заплянована в тому ж університеті мозаїка „Учітеся, брати мої", співавторкою якої також мала бути Алла, одначе мозаїка з тих мотивів не була встановлена.

„Варварське знищення вітражу, який навіть не захотіли показати громадськості і студентам, брутально вигнавши з університету комісію в складі художників і письменників, — викликає глибоке обурення. Вимагаємо осудження цього вандалізму і покарання тих, хто його допустив", — домагалася Людмила Семикіна.

Щоб якось заглушити виниклий розголос, секретар Київського обкому партії Бойченко запропонував оргбюрові Спілки художників України створити окрему комісію для розгляду цієї справи. Комісію очолив Віктор Шаталін, а у її склад увійшли Еліус Фрідман і Валерій Панфілов. Вони позбирали залишки вітража, розклали уламки кольорових скелець на підлозі та, роздивившись, прийшли до наперед передбаченого покірного рішення тим, хто дав доручення, висновку: „Вітраж — ідейно хибний твір. Шевченко за ґратами. Трактування, повністю формалістичне, не можна поєднати з образом Кобзаря. Ми повинні жорстоко засудити негідне відношення членів Спілки Горської і Семикіної до відповідальної справи і суворо покарати".

Аллу і Людмилу Семикіну виключили із Спілки художників України, і тільки після розгляду справи у Москві її поновлено в правах членів, щоправда не надовго. Найтяжче з усіх потерпів Опанас Заливаха — в Івано-Франківську йому підкинули самвидавні матеріяли і заарештували наприкінці серпня 1965 року, а в березні 1966 року на закритому судовому засіданні його засудили за звинуваченням у антирадянській пропаґанді та аґітації на п'ять років таборів суворого режиму із забороною малювати. Засуд дійсно гідний пам'яти Шевченка.

Алла не могла, опустивши руки бездіяльно, дивитися на кривди, заподіяні її співпрацівникові Заливасі, — вона, протестуючи проти безправ'я, підписала 20-го квітня 1966 року окреме клопотання в його обороні, чим викликала проти себе хвилю нового гніву. Через своє рішуче ставлення, вона вже раніше опинилася у сфері особливого зацікавлення відповідних державних органів. Наприкінці 1965 року, після арешту великої групи української інтеліґенції, її допитували як свідка, але вона відмовилася давати якінебудь зізнання. Тоді, 16-го грудня 1965 року, вона зложила свою окрему скаргу в цій справі прокуророві УССР. 1967 року вона їздила до Львова на суд Вячеслава Чорновола і з групою присутніх на суді киян написала протест проти незаконного ведення суду. В липні 1968 року вона разом з Ліною Костенко, Дзюбою, Сверстюком і Некрасовим звернулася з відкритим листом до газети „Літературна Україна" в зв'язку з появою там наклепницької статті Олексія Полторацького. Цього ж року вона підписала відомий протест великої групи киян, діячів культури і мистецтва проти ведених тоді на Україні арештів інтеліґенції. Цей протест офіційні чинники назвали „антирадянським" і влаштували прогром проти тих, хто його підписував. Спілка художників України поспішила дотримати кроку органам у звинуваченнях і організувала великі збори під керівництвом голови правління Спілки Василя Бородая. У висліді Аллу знову позбавлено членства в Спілці, чим обмежено її можливості для праці та заробітку. В 1969-1970 роках Алла підтримувала виступи Валентина Мороза і, викликана 1970 року на допити в Івано-Франківськ , відмовилася давати проти нього будь-які свідчення. Називала Мороза „квіткою серед снігів" і висловлювала щирий жаль, що не поїхала на його суд в Івано-Франківськ , а тільки написала протест до Верховного суду УССР про незаконність і жорстокість вироку.

Треба пригадати, що багато з тих, хто підписував протести, пізніше, під тиском влади, не витримували і відмовлялися від своїх підписів. З мистців Алла і Борис Плаксій були взірцями стійкости і вірности. Доля Плаксієвого твору — оформлення кав'ярні „Хрещатий яр" у Києві, яке він виконав 1971 року, паралельна до „Шевченківського вітражу". Унікальний розпис стін кав'ярні, місця сходин київської молоді літературно-мистецьких спрямувань, що зображав основні етапи історії Києва, був по-варварському знищений, — він, так як і „Шевченківський вітраж", не вкладався у звичні уявлення про монументальне мистецтво високопоставлених чиновників.

Закінчення буде.

АМЕРИКАНСЬКЕ ЦЕНТРАЛЬНЕ командування звернулося з проханням до рідних і приятелів усіх тих, які служать тепер у військових частинах в околицях Перської затоки, щоби обмежились у пересилках особистів листів і звукозаписів. Командування заявило, що з початком воєнних дій з Іраком посилено пересування військових частин, а це значно абсорбує транспорт, який має першенство у воєнних діях. У цьому ж зверненні говориться і про те, що це обмеження пересилок особистого характеру триватиме не більше, як два-три тижні.

Гості з України святкують Різдво в Клівленді

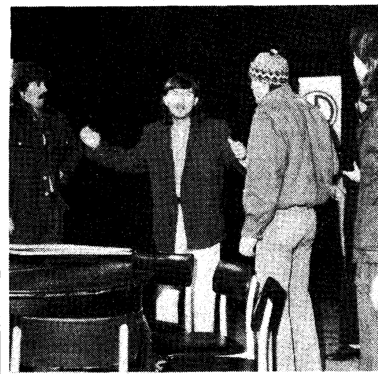

Василь Шпіцер (зліва), голова Міської Ради Львова, святкує Різдво з юнаком зі Львова, Тарасом Дороцьким в Клівленді, де Тарас переходить регабілітацію для невидющих, стративши зір літом 1989 року, внаслідок трагічної випадкової травми обох очей. Пожертви на Fight For Sight Fund *можна посилати на банкове конто* Fight for Sight, account No. 6425, Cleveland Selfreliance Credit Union, 6108 State Rd., Parma, Ohio 44134. *Тарас перебуває в домі Арети Захарій (справа)*

Кінець українського театру в Чехо-Словаччині?

Український національний театр у Пряшеві наприкінці листопада відзначив своє 45-річчя вже під новою назвою — Театр ім. Олександра Духновича. Викреслення з найменування театру прикметника „Український" не було лише формальним актом, а актом, до якого театр прямує вже кілька років, точніше, відколи його драматургом став Василь Турок, нинішній голова „Русинської оброди". Він є автором п'єси „Руснак і Людмила", якою театр зустрів свій ювілей. П'єса, як і кілька попередніх п'єс театру („Сенс, нон сенс", „Зага", „Оцет", „До театру") поставлена на т. зв. „народному діялекті", в дійсності — на суміші всіх говірок Пряшівщини із словацькою мовою. По суті, це компіляція окремих картин із останніх вистав театру — „Чардаш гори Меланії" та Зага" (між собою нічим не пов'язаних), до яких В. Турок долучив свій „ідейний" коментарій. А „коментарій" автора полягає в тому, що він залучив у дію (яка відбувається у сільській корчмі) карикатурні образи представників різних сучасних політичних партій та рухів: комуніста, християнського демократа, членів громадськости проти насилля, партії зелених і... українця, тобто представника Союзу русинів-українців Чехо-Словаччини, якого змальовано крайнє неґативно. По суті, вістря сатири п'єси спрямоване на критику діяльности Союзу Русинів-українців Чехо-Словаччини та його преси. Однак ця критика є однобокою і необ'єктивною.

Правда, автор не міг не ввести у п'єсу „позитивного" героя. Є ним божевільний „Мижо з Рівного" (не вигадана, а реальна особа, відома не лише в області Маковиці, але далеко за її межами). Він мав би бути представником справжнього „русинства", своєрідним „голосом народу", в дійсності він висловлює думки Василя Турка і його найближчого оточення.

Сцена із п'єси „Руснак і Людмила" у постановці Театру ім. Духновича. Вцентрі — О. Гудак, представник Союзу русинів-українців Чехо-Словаччини.
Фото Ю. Вашка

П'єса „Руснак і Людмила" побудована на дешевих ефектах і розрахована на невибагливого глядача. Постійні відвідувачі УНТ, між ними і я, відходили з прем'єри крайнє розчаровані.

Треба сказати, що УНТ у Пряшеві є професіональним театром. Разом з Підуклянським українським народним ансамблем, який цими днями відзначив 35 років своєї діяльности, в ньому працює 180 державою оплачуваних спеціялістів. Остання прем'єра драми театру далека від професіоналізму.

Згідно із передпрем'єрною реклямою, п'єса „Руснак і Людмила" має сприяти піднесенню національної свідомости населення. В дійсності вона буде мати зворотний ефект. А може комусь саме про це йдеться?

Микола Мушинка

Діяспора і виїзд Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка на Україну

Настав момент в житті нашого народу, на який ми довго чекали. На наших очах розпадається система, яка його гнобила довгі десятки літ. На наших рідних землях заблисло світло відродженої волі. Нарід, який поніс величезні втрати в людях та в усіх ділянках духових досягнень, шукає зв'язків з тими співвітчизняниками, які змогли заховати свою національну свідомість та свою культуру.

Гарвардський проєкт вніс у світову науку революційний зворот, привернувши до скарбниці українських духовних надбань ті твори, які зрабували нам сусіди. Проєкт Бортнянський удушевив чужинецький світ, а нам дав підставу до гордості та вдоволення.

Тепер плянується живий прояв нашої незнищимої духовості. Це концертова поїздка Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка в Україну. Ця поїздка має подвійне завдання: прославити наше минуле та зміцнити почуття національної окремішности наших братів і сестер на рідних землях, що без сумніву осягне капеля мистецтвом свого співу та змістом своїх пісень. Щоб це здійснити, Капеля мусить мати поміч громади. Тому звертаємось до вас, які розуміють вагу хвилі та свідомі цього, що розбудження та відсвіження національних почувань, які осягне капеля своїм співом буде мати благородні та суттєві наслідки. Поможіть покрити кошти кошти цієї концертової подорожі. Хай ваш шляхетний жест буде відповіддю на наше звернення, за який щиросердечно дякуємо з гори.

Капеля виїжджає в Україну 6-го червня і повертається 24-го червня.

Бенкет капелі відбудеться в неділю 3-го лютого, о годині 2:30 по полудні в залі Українського Культурного Центру, 26601 Раєн Рд., Воррен, Миш.

В програмі включено виступ Капелі Бандуристів. Даток 50 дол.

Категорії пожертв і привілеї осіб, які зложать дотації: жертводавець — від 100—199 дол. 1 квиток даром на бенкет, добродій — 200—499 2 квитки, меценат — від 500—999 дол. 3 квитки, почесний член — від 1,000—4,999 дол. 5 квитків, фундатор — від 5,000—? дол. 10 квитків.

Жертводавці будуть поміщені в концертовій програмі капелі в турне по Україні, як рівнож в пресі Америки і Канади і місцевому радіо.

За інформаціями слід телефонувати на число (313) 271-1308.

Андріян Блюй
голова

Бушовий...

(Закінчення зі стор. 2)

властиво держава-місто, бо життя концентрується в Кувайті — місті. Не забувати теж, що громадян Кувейту є тільки біля 800.000, а решта — це робітники з інших арабських країв, які не можуть претендувати на кувейтське громадянство. Кувейт — це мініятюрка. „Кувейт" — значить — малий форт . До XVIII століття це місце було відоме під назвою „ґрейн", що значить „горбочок". На тому „горбочку" Велика Британія породила „державу". В чийому інтересі, згадано вище.

Не кажу, що ЗСА не повинні були постояти за Кувайтом, коли Саддам Гуссейн напав на нього. Але, зваживши, що під турецькою владою присілок ,званий „Кувейт", був частиною Іраку, то може слід було б вжити у випадку цієї аґресії менше здетермінованої реакції, вимусити уступки Іраку переговорами, а не здецидованим para bellum.

Ніхто не сподівається, що Буш міг би прийняти мілітарну поставу супроти совєтів, щоб, наприклад, допомогти нині Литві чи Латвії у її змагу проти Кремля, де йдеться насправді про волю людини і народу і державність старовинного народу. Тож змобілізування півмільйонової армади, щоб привернути до влади кліку еміра Кувейту з нараженням може і десятків тисяч американського вояцтва, мусить нас ошелешити. Щастя, що пересічний американець не орієнтується, у чому справа з тим „визволенням" Кувейту... Так виглядає „новий порядок світу" в редакції Буша. Який інший він від тих, які дефінійовано у Відні, Версалі і Сан Франсіско! Але і вони завели. Чи можливий загалом такий „порядок" та його спетрифікування на певному етапі історії, доки питання „волі людині і народам" не буде здійснене усюди і для всіх народів, а не тільки для народів „вибраних"? Замість установлювати „новий порядок" у Европі, де Америка і її ідеали та постуляти побідили, Бушеві треба б було використати і завершити побіду установленям „справедливого порядку" між народами Сходу — народами СССР, які ждуть цього від ЗСА. Натомість Буш умотався непотрібно збройно у конфліктну ситуацію між арабами. З уваги на односторонню політику Америки на Близькому Сході, хоч деякі провідники арабів, як Мубарак, заявились проти Саддама Гуссейна, більшість арабського народу є за ним, а на майбутнє це — поважна загроза!

ЛІБІЯ І МАРОККО попередили Туреччину, щоб вона не вмішувалася активно у війну на Близькому Сході. Про це повідомило офіційне лібійське пресове аґентство Джана. Амбасадор Туреччини в Тріполі був покликаний до міністерства закордонних справ Лібії де йому вручили офіційну ноту перестороги, що участь Туреччини у війні дуже пошкодить турецько-арабським відносинам. Було звернено увагу, що надання Туреччиною військових летовищ для користування альянтів є фактичним розширенням воєнного конфлікту і пересунення фронту ближче до совєтського кордону. Лібійський диктатор Муаммар Каддафі посередньо натякав, що у конфлікт може вмішатися СССР і тим самим спричинити Третю світову війну.

До ґенези...

(Закінчення зі стор. 2)

Такий масовий перехід з села до міста змінив сільську ментальність, яка характеризувала народні маси. Також деякий вплив могла мати на совєтську інтеліґенцію польська „Солідарність".

Найважливішим елементом реформ став прошарок інтеліґенції, який від 1953-64 брав участь у політичній і культурній відлизі ще за Хрущова. Інша група реформістів — це люди, що тепер у віці приблизно сороківки, які одержали свій запал у дитинстві в цей самий час.

До кінця 1970-их років економія СССР втратила свій моментум. Роки 1979-82 позначилися малими урожаями. Індустріяльний сектор також почав занепадати; продуктивність праці залишилася незмінною. Безплатна медична опіка погіршилася до тієї міри, що смертність немовлят підвищилася, а життєвий вік чоловіків знизився. Для заспокоєння громадян статистика була пофальшована, але це не могло втишити незадоволення і цинізму, які поширилися по цілій країні: люди перестали вірити урядові і його голові Брежнєву. Працівники втратили охоту до праці. Щоби задовольнити свої життєві потреби, громадяни звернулися до чорного ринку, який значно пожвавився.

Наперекір загальному поняттю, що Компартія є монолітом, яка керується залізною дисципліною, вкінці 1970-их років вимоги змін проникли і в партію. До 1980 року багато з найздібніших членів КПСС публічно висловили своє незадоволення цим станом, поруч з непартійними інтелектуалістами. Мораль членів упала й ідеологічний цинізм почав зростати. Багато було незадоволених з підкупств, а інші — з проводу. Як КҐБ так і війська, які були добре ознайомлені з винаходами Заходу у технології, розуміли добре, що СССР йде до занепаду. Всередині Компартія була повна ферменту з початком 1980-их років. Академія наук, головний мозок Компартії, видала книжку, яка пропаґувала нові спроби економічних реформ. В Грузії почалася перебудова в 1970-их роках, яку ввів Едуард Шеварнадзе, як голова Комуністичної партії Грузії.

Після смерти Брежнєва в листопаді 1983 року перебрав провід Андропов (горезвісний архикаґебіст, що його уважають на Заході, „реформатором"), і він начебто доручив Ґорбачову випрацювати пропозиції реформ економіки країни. Це, мовляв, дало Ґорбачову можливість оточити себе дорадниками-інтелектуалістами і поширити свою сітку реформістів у партійній ієрархії. Ґорбачов незабаром став на чолі СССР, що дало йому дійсну можливість почати переведення реформ, які проголосив у 1985 році, коли вже був головним секретарем КПСС.

ПОДЯКА

Складаємо нашу щиру подяку родині, приятелям і знайомим за вислови співчуття та участь у похоронах нашого дорогого СИНА

бл. п.

Богдана Сперкача

Дякуємо парохові української католицької церкви Успення Пречистої Діви Марії в Маямі о. шамбелянові Іванові Стевенському за похоронні відправи та прощальну промову в церкві.

Наша глибока подяка Ірині Ракуш, Іванні Яремко та д-рові Миколі Чировському за прощальні слова від українських організацій при домовині, хористам за спів та приятелям за квіти й пожертви на Служби Божі.

Сердечна подяка 368-му Відділові УНСоюзу в Маямі за зорганізування тризни та переведенні її при співучасті Українського Національного Хору та Відділу УККА в Голливуд, Фла. Рівнож дякуємо Любі Маринюк й Ірині Трач за теплі слова про нашого дорогого покійного та за переведення збірки на „Фонд Допомоги Дітям Чорнобиля" в пам'ять нашого незабутнього Богдана. Хай Господь винагородить усіх благородних жертводавців.

На „Фонд Допомоги Дітям Чорнобиля" зложили: 100 дол. — Іванна й Борис Сперкач, д-р Неоніля Сидор; 50 дол. — Ірина й Любомир Трачі; 25 дол. — Андрій і Люба Маринюки, Богдан і Наталія Перфецькі; 20 дол. — Михайло й Ольга Болюхи, Ольга Дрозд, Анна Івашко, Ірина Ракуш, Александер Ротелемінґ, Мирослава Тершаковець; 15 дол. — д-р Микола й Іванна Чировські; 10 дол. — Іванка Бліхарська, Ольга Бульба, С. Бовсер, Мирон і Оксана Качкиновичі, Єва Лужняк, Лія ЛяПлянте, Ярослава Терлецька; 5 дол. — Бані Берман, Анна Ждан, Мерцедес Ґарсія, М. Кінґ, Ріта Ледд, Марія Майнич, Вікторія Серра, Роберт Філафіян. Разом 545 дол.

Ще раз щиросердечне спасибі всім за піддержку та поміч.

ІВАННА та БОРИС СПЕРКАЧІ

Ділимося сумною вісткою з приятелями і знайомими, що в п'ятницю, 11-го січня 1991 р. відійшла у вічність в Івано-Франківському на Україні

наша дорога
СЕСТРА і МАМА

бл. п.

МАРІЯ САЛЕВИЧ КОНДРАТ

Запишені у глибокому смутку:

сестри —
ОЛЬГА САЛЕВИЧ МАРТИНЮК, Вроцлав, Польща
СОФІЯ САЛЕВИЧ ДІФРЕНКО з родиною, Ню Гейвен, ЗСА
ОЛЕКСАНДРА САЛЕВИЧ КІНАЛЬ і син ГІЛЯР, Ендрич, Па., ЗСА
брати —
ГРИЦЬ САЛЕВИЧ з родиною, Львів, Україна
РОМАН САЛЕВИЧ і син ЮРІЙ, Івано-Франківськ, Україна

Просимо про молитви за душу покійної.

Ділимося сумною вісткою, що в середу, 23-го січня 1991 р. відійшла у вічність по довгій й тяжкій недузі на 71-му році життя

наша найдорожча
ДРУЖИНА, МАМА, БАБЦЯ і СЕСТРА

бл. п.

ІРЕНА ЛЯЛЬКА БЕРЕЗОВСЬКА

ПАНАХИДА в п'ятницю, 25-го січня 1991 р. о год. 7:30 веч. в похоронному заведенні John Senko, 213-215 Bedford Ave., Brooklyn, N.Y.

ПОХОРОН в суботу, 26-го січня 1991 р. о год. 9-ій ранку з похоронного заведення до церкви св. Духа при North 5th Street & Bedford &Driggs Ave., Brooklyn, N.Y., а опісля тлінні останки спочинуть на цвинтарі Holy Spirit, Campbell Hall, N.Y.

У глибокому смутку:

муж — ЯРОСЛАВ
сини — АНДРІЙ і ЄМЕЛЯН з родинами
сестра — СОНЯ БІСИК з мужем АЛЕКСАНДРОМ і дітьми
сестри в Україні —
ОЛЯ з родиною
МИРОСЛАВА з родиною
та ближча і дальша родина в Америці й Україні

Вісті з Оттави

Оттавський осередок Наукового Товариства ім. Шевченка та Інститут ім. Андрея Шептицького (при університеті св. Павла в Оттаві) влаштували в Українській Духовній Семінарії св. Духа зустріч з д-ром Володимиром Мокрим, директором фундації ім. Володимира Великого в Кракові та послом до польського парляменту. Зустріч відбулася в понеділок, 10-го грудня 1990 року, під час якої д-р Мокрий розказав про сучасні польсько-українські стосунки та про зусилля української суспільности відзискати елементарні права, яких вона була позбавлена на протязі цілого повоєнного періоду.

Д-р Мокрий прочитав цікаві документи, які свідчать про ставлення теперішнього президента Польщі, Леха Валенси, до України. В своєму привіті до 2-го З'їзду Народного Руху України в Києві Валенса сказав: „З великою увагою слідкуємо в Польщі за розвитком подій у вашій країні й вашими поступами на дорозі до національного самовизначення. Громадський комітет, який я очолюю, прийняв постанову, в якій визнає декларацію про суверенітет України з 16-го липня 1990 року в надії, що факт цей стане важливим кроком на дорозі до незалежної України".

В іншому листі, в якому кандидат на президента Л. Валенса відповідає на запитання про його ставлення до національних меншин у Польщі, він заявляє: „Як президент Річипосполитої Польської буду стреміти до поправи політичного і суспільного статусу всіх національних меншин у Польщі. Вважаю, що після ухвали польського сенату, який засудив акцію „Вісла" з 1947 року, належить розпочати відповідні законні акції для направлення кривд, заподіяних українському суспільству, супроти якого комуністичні власті застосували засаду збірної відповідальности".

Проф. Мокрий звернувся до українців Канади і Америки зі закликом допомогти фінансово в розбудові св. Володимира в Кракові.

* * *

Канадське Товариство Прихильників Народного Руху України в Оттаві влаштувало у вівторок, 11-го грудня 1990 року, доповідь екзекутивного секретаря „Зеленого Світу" д-ра Юрія Міщенка на тему „Сучасні проблеми екології України".

Д-р Міщенко стисло і промовисто розказав про жахливу екологічну ситуацію нашої батьківщини, яка в наслідок злочинної господарки більшовиків, стала чи не найбільш забрудненою державою Европи. Крім катастрофічних наслідків чорнобильської катастрофи, українські поля, ріки і навіть Чорне море стали настільки забрудненими, що буде необхідно десятиліттями працювати над їх очищенням.

Наступного дня д-р Міщенко мав кілька зустрічей з канадськими державними і суспільними діячами, які особливо зацікавлені екологією.

* * *

В неділю, 16-го грудня 1990 року, Товариство Українських Канадських Професіоналістів і Підприємців влаштувало урочисте прийняття в честь новоіменованого генерального консула Канади в Києві, Нестора Гайовського, який прибув на це прийняття з дружиною Телею і мамою Іриною, яка донедавна викладала українську мову в одній зі шкіл у Вінніпегу.

Прийняття відбулося в гарному приміщенні ресторану Державного центру мистецтва. Н. Гайовський детально і дотепно розказав про труднощі, з якими канадські власті зустрічались під час переговорів відносно приміщення і праці консульства. Нарешті вдалося канадцям отримати будинок, в якому раніше знаходився консулят Східньої Німеччини. Це великий будинок в гарній і доступній околиці столиці України, який, однаєч, вимагатиме досить великого ремонту. Новоіменований консул плянує бути в Києві в кінці січня ц. р., щоб особисто доглядати за цим ремонтом, шукати приміщення для своєї сім'ї і для ангажувати місцевих робітників для консульства. Н. Ґайовський сподівається, що консульство розпічне свою працю в Києві влітку 1991 року.

Степан Яворський

Відзначено першу річницю смерти Президента УНР

Біля могили покійного Президента (зліва) Гельга Лівицька, Іван Самійленко і Діна Самійленко.

У неділю, 23-го грудня 1990 року, заходами Уряду УНР в екзилі була відправлена в церкві-пам'ятнику св. Андрія в Бавнд Бруку собор на Панахида по св. п. Миколі А. Лівицькому, Президентові УНРеспубліки в екзилі.

Соборну Панахиду очолили Владика Паїсій та настоятель цієї церкви, протопресвітер Артемій Селепина в сослуженні трьох священиків і двох дияконів на чолі з митр. протодияконом о. Поліщуком.

У переповненій вщерть церкві прекрасно співав чудовий хор під керівництвом відомого дириґента Тараса Павловського. Представники різних українських ветеранських формацій у ЗСА на чолі з кап. Осипом Трушем, тримаючи свої прапори, стояли на стійці. Перед ними тримали державні прапори — України і ЗСА посланці від УНДС.

Панахида закінчилась надзвичайно чутливою і глибокою змістом промовою про небіжчика, виголошена Владикою Паїсієм та співом „Вічная пам'ять".

Після соборної Панахиди в залі сестриць відбувся поминальний обід. За головним столом засіло духовенство на чолі з Владикою Паїсієм, вдовою небіжчика Гельгою Лівицькою, присутні були члени Уряду і його голова, проф. Іван Самійленко. Обід започатковано молитвою, що її прочитали о. Селепина і Владика Паїсій.

Під час обіду перше слово виголосив голова Уряду УНР в екзилі І. Самійленко. Головним мотивом його слова була втрата дорадника і друга одної ідеї та його незламна віра в невмирущу ідею УНР, доказом чого є сучасна Україна. Потім промовляв о. Селепина, згадавши спільні студентські роки з М. Лівицьким ще у Варшаві. Д-р Степан Ворох розповів про співпрацю в громадській ділянці. Голова УДРП на ЗСА і член Уряду інж. Юрій Іхтяров зупинився на останнім періоді життя Президента. Заступник голови Централі УНДС і голова Т-ва Нащадків Революції, інж. П. Лимаренко, розповів про покійного близького до його батьків ще з часів його дитинства. Цінне слово виголосив в імені українських комбатантів Осип Труш та інші.

На закінчення слово подяки від вдови Президента Г. Лівицької, Президента УНР Миколи Плав'юка і Уряду УНР виголосив голова Уряду І. Самійленко. Він дякував сердечно Владиці Паїсієві, о. Селепині, о. Поліщуку та всьому духовенству, дириґентові хору, ветеранам і кап. О. Трушеві та всім іншим, що взяли участь у Панахиді. Молитвою і спільним „Вічная пам'ять" закінчено поминальний обід. Учасники склали щедру пожертву на пам'ятник Президентові, а близькі друзі Президента разом з вдовою відвідали могилу, удекоровану вінком від ДЦ і китицями рож від його дружини.

УІБ

„Сховище" — перед очима світу!

Заля бібліотеки ім. Симона Петлюри в Парижі була вже заповнена в п'ятницю, 23-го листопада 1990 р. і всі нетерпляче чекали прибуття, для зустрічі з Українським Парижем, української делегації з Києва, першої офіційної делегації зовнішніх справ сучасної України на Гельсінському конференцію в Парижі. Раптом задзвонив телефон. Це кінорежисер і реалізатор Ліля Олівіє-Оґієнко повідомляла директора бібліотеки про відзначення її першого фільму „Сховище" на 4-му Міжнародному фестивалі історичних фільмів в Парижі, що відбувався того самого тижня і оце щойно закінчився.

Була 6:30, три години перед офіційним оголошенням вислідів, але вістку якось прозрадило жюрі і вона миттю облетіла весь зацікавлений Париж: фільм „Сховище" нашої землячки одержав другу премію, Срібного Орла (першою нагородою був Золотий Орел) Беручи до уваги тільки кількарічне перебування пані Лілі у Парижі, відзначення є дуже поважним і воно їй заповідає блискучу кінематографічну майбутність.

Прояв цього нашого кінематографічного мистця перед світом не є його першим кроком. Ліля має у цій ділянці солідну освіту і досвід. Перед тим як поступити в інститут кінематографії у Москві, вона ознайомилася з тим мистецтвом у кіностудії документального фільму в Києві, де вона проживала, а закінчивши згаданий інститут, вертається у Київ, знов у цю кіностудію. Рівночасно викладає в театральному інституті ім. Карпенка-Карого на факультеті кінематографії в ділянці монтажу.

В Києві вона робить свої перші значніші кроки, але скоро доходить до переконання, що крил мистецьких їй не вдасться тут розпрушити. Надто великий затиск на всі ділянки української культури. А бажання ворушать творчий розум і не дають спокою душі. Молодому мистцеві не лишається нічого іншого, як вирушити знов на північ, у Москву, в осідок імперії, де творчі пориви менше гальмують, ніж на периферійній Україні.

Прибувши у Москву, Ліля вступає в інститут історії мистецтва і завершує у ньому аспірантуру. Але хоч успішно відстоює тезу і її захищає, ступеня кандидата мистецьких наук їй не дають. Наукова колеґія інституту відзначила ідеї роботи вельми цікавими, але додала, що ,,...ці ідеї не можна розгорнути у фільмах буржуазного мистецтва Голливуду". Цей присуд колеґії їй крил не зламав. Навпаки, Ліля з поривом пішла у творчу працю.

Незабаром появляються її кілька документальних і художніх фільмів. Але коли Ліля, разом зі своїм одним учнем закінчила на Полтавщині фільм, фоном для якого послужив твір Євгена Гуцала „Жартували з Катериною", тут знов з'явилось імператорське гальмо. У фільмі аж пашило глибокими подихами народної культури, бо мистець зумів відшкрябати з життя мілку полуду соцреалізму совєтської щоденщини і на глядача війнуло вічною красою України, але яку ... безупинно обкрадають.

Режим вирішив, що гра тривала задовго. У кіностудію прийшов лист про заборону затруднення Лілі у всіх кіностудіях Совєтського Союзу. Це означало: покоритися та вихваляти соцреалізм або творити в інших умовах. Мистець схиляється до вибору творчого життя і по якомусь часі опиняється в Парижі.

У цьому місті можна віддихнути на повні груди, але тут конкуренційна борня безгранична і вибитися на поверхню мистецького життя (та чи тільки мистецького!) можуть тільки ті, в кого променюють безграничнo такі якості як знання, здібності, крицевий характер і вміння спілкувати з іншими. Здається, що Ліля мала великий запас тих цінностей і вона почала працювати.

Її нове прізвище дозволило без труднощів на подорож в Україну і вона опинилася у Львові, якого раніше мало знала. Увагу документаліста привернула реальність Української Греко-Католицької Церкви в катакомбах. Режим думав, що знищив остаточно цю церкву, примусом перевівши її на російське православіє, а вона, тим часом, продовжувала існувати з непримиренною вірою і наснагою. Ця ідія Церкви поляризує увагу Лілі Олівіє-Оґієнко і мистець вирішує їй присвятити свій новий фільм.

Так народжується „Сховище". Сховище віри у глибинах людських сердець. Це час, коли в Україні вже появляються зародки Руху з його розгалуженням по всій країні і хоч режим бачить пляни Лілі, і хоч система намагається різними засобами їх перекреслити, то це їй не вдасться. Члени Руху допомагають їй. Ліля і її робота стають невідлічною частиною народу.

Хоч провідною ниткою фільму є життя і дія Церкви, то воно проходить на безлюдному острові, а у плетиві людей, народу, в одній частці України, на її західніх землях, які силою були прилучені в 1939 р. до Союзу. Фільм заторкує і цю проблему, даючи їй певні, невідомі дотепер, насвітлення.

Працюючи якраз над цією останньою частиною фільму, Ліля звернулась минулого року до згаданої бібліотеки з проханням про деякі джерельні матеріяли. Її матеріяли їй були передані, а згодом їх дуже успішно коментував Назар Ясінчук, секретар Ради бібліотеки, даючи рівночасно мистцеві ряд важливих зауваг і пояснень.

Коли після свого телефону реалізатор фільму прибула у залю бібліотеки, було зроблено маленьку перерву у зустрічі української паризької громади з Дмитром Павличком, Іваном Драчем і Богданом Горинем і Лілю Олівіє-Оґієнко поінформувала коротенько про свою участь у фестивалі, про свій фільм і про його передачу Папі Іванові Павлові II. Лілю Папа привітав словами: „Слава Україні!" Теплу вдячність мистець висловила бібліотеці і Н. Ясінчукові за допомогу документами і коментарями та передала по одному фільмові в Україну через парляментарну українську делеґацію, бібліотеці ім. С. Петлюри і Н. Ясінчукові.

Довгі оплески залі були висловом теплої вдячности кінорежисерові за її вельми великі труди і в ділянці української культури і української справи в загальному. Вони були також гарячою заохотою до дальших дерзань на цьому нелегкому, але преважливому полі.

Василь Михальчук

Загальні збори Пластової Станиці в Ню Йорку

У неділю, 2-го грудня, відбулися 42-гі загальні збори Пластової Станиці в Ню Йорку. Збори відкрив станичний пл. сен. Олексій П'ясецький молитвою і пластовим гимном. Присутні вшанували хвилинною мовчанкою пам'ять померлих членів станиці — пл. сен. Галину Скорецьку і пл. сен. Остапа Барана, які відійшли на вічну ватру в останньому році. Всі присутні одержали видруковані звіти з діяльности окремих діловодів станиці і після вибору президії відчитано порядок нарад.

Збори проводив предсідник пл. сен. Володимир Корнага, які протоколували два писарі — ст. пл. Ярина Ференцевич і ст. пл. Галя Кузишин. Від Крайової Пластової Старшини був присутній ст. пл. Всеволод Онишкевич.

Відчитано і прийнято протокол з минулорічних загальних зборів Станиці. Від станичної старшини звітував станичний пл. сен. Олексій П'ясецький, який коротко розповів про виховну працю Станиці і з признанням висловився про виховників, які з посвятою виконують свої обов'язки. Однак він додав, що загально старше пластунство виявляє мало зацікавлення працею Станиці і рідко бере участь в станичній програмі.

Тому що всі звіти були надруковані, крім станичного, ніхто зі станичної старшини не звітував. Голова Станичної Ради ст. пл. Оксана Куровицька, яка провела контролю діяльности уступаючої старшини звітувала, що станична старшина працювала добре і заслужила на признання за свою діяльність.

У запитах і дискусії над звітами порушено проблеми, зв'язані з виховною працею. Особливо бракує співпраці деяких батьків, викликає занепокоєння байдужість щодо плекання української мови, прищеплювання її їхнім дітям.

На пропозицію голови Станичної Ради уступаючій Станичній Старшині уділено абсолюторію з признанням. Голова номінаційної комісії пл. сен. Мотря Мілянич прочитала склад нової Станичної Старшини, який подала для голосування. Вибрано нову Станичну Старшину в такому складі: станичний — пл. сен. Олексій П'ясецький, 2-ий заступник — ст. пл. Магда Гойдиш, писарі — ст. пл. Арета Підвербецька і пл. сен. Оксана Кіналь, скарбник — ст. пл. Оксана Ярема, референт преси — ст. пл. Галя Кузишин, референт таборів — ст. пл. Роман Костюк, референти коляди — ст. пл. Ліда Гной і ст. пл. Ярина Ференцевич, бібліотекар — пл. сен Оля Гной.

Пости 1-го заступника станичного, референта спорту, господаря та хронікаря будуть доповнені якнайскорше.

До Станичної Ради вибрали пл. сен. Ірена Куровицька, пл. сен. Володимир Корнага і пл. сен. Ярослав Оберишин. Рішено кооптувати ще двох членів Ради зі старшого пластунства.

В майбутньому загальні збори будуть відбуватися в травні, а не в грудні, щоб в той спосіб не переривати тяглости праці станиці в зимових місяцях. Нова Станична Старшина буде працювати до травня 1991 р., коли відбудуться нові загальні збори.

Збори закрив предсідник пл. сен. Володимир Корнага, після чого всі присутні відспівали гимн закарпатських пластунів.

Ст. пл. Галя Кузишин,
референт преси

МИХАЙЛО, А НЕ МИКОЛА

В репортажі про „Вшанування Патріярха Мстислава" („Свобода" з 27-го грудня 1990 року), автора подала ім'я президента УВАН, як Миколи Борецький, а має бути д-р Михайло Борецький. — Ред.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЕДІЛЯ, 17-го ЛЮТОГО 1991 р.

Австінтовн, Огайо. Річні загальні збори св. Івана Хрестителя 230 Відд. о год. 4-ій по пол. в церковній залі св. Анни при 4310 Kirk Road. Просимо всіх членів прибути на збори.

ВІДІЙШЛИ ● ВІД НАС ●

АДАМ ЦІЗДИН, член і секретар 55-го Відділу УНС ім. св. Михаїла в Балтиморі, Мд. помер 16-го грудня 1990 року на 69-му році життя. Нар. 17-го вересня 1921 року в селі Труханів, Україна. Членом УНС став 1949 року. Залишив у смутку дружину Анну, сина Мирослава з родиною і дочку Маріянну. Похорон відбувся 20-го грудня 1990 року на цвинтарі св. Михаїла в Балтиморі, Мд.

Вічна Йому Пам'ять!

Секретар

ВАСИЛЬ СЕМКІВ, член УНС і секретар 379-го Відд. ім. св. Юрія в Чикаґо, Ілл., помер 18-го листопада 1990 року на 70-му році життя. Нар. 9-го червня 1920 року в Чикаґо, Ілл. Членом УНС став 1938 року. Залишив у смутку сестру Анну Деметро, племінницю Мері Джейн Берґман з мужем Ричардом і дочкою Нікол та дальшу родину в Україні. Похорон відбувся 21-го листопада 1990 року на цвинтарі св. Миколая в Чикаґо, Ілл.

Вічна Йому Пам'ять!

Анна Деметро, секр.

ПЕТРО СУКМАНОВСЬКИЙ, член УНС Відд. 304-го в Баффало, Н.Й., помер 11-го листопада 1990 року на 90-му році життя. Нар. 12-го липня 1900 року в Польщі. Членом УНС став 1935 року. Залишив у смутку сина Івана, трьох внуків і шестеро правнуків. Похорон відбувся 12-го листопада 1990 року на цвинтарі Ґейт оф Гевен в Левістон, Н.Дж.

Вічна Йому Пам'ять!

Марія І. Гнатик, секр.

БОГДАН В. СПЕРКАЧ, член УНС Відд. 368-го ім М. Лисенка в Маямі, Фла., помер 6-го жовтня 1990 року на 35-му році життя. Нар. 1955 року у Філядельфії, Па. Членом УНС став 1976 року. Залишив у смутку батьків Бориса й Іванну, чотирьох братів і ближчу та дальшу родину в ЗСА, Канаді й Україні. Похорон відбувся 10-го жовтня 1990 року на цвинтарі Матері Божої Милосердя в Маямі, Фла.

Вічна Йому Пам'ять!

Секретар